

Alex Callinicos

Frankrike: Antikapitalistisk politik i kris

27 mars 2012

Alex Callinicos, som är ledande medlem av brittiska *Socialist Workers Party* (SWP) gör här en kritisk analys av det franska *Nouveau Parti Anticapitaliste* (NPA), som under de senaste åren har genomgått en svår kris. Eftersom SWP är ett viktigt vänsterparti i Europa (störst av vänstergrupperna i England) så bör kritiken tas på allvar. Det betyder givetvis inte att vi här har en "slutgiltig analys" – det finns en hel del att ifrågasätta när det gäller Callinicos' syn på NPA och dess problem. Vissa menar t ex att Callinicos i själva verket talar i egen sak, dvs att en hel del av hans NPA-kritik i själva verket främst utgör ett försvarstal för den politik som SWP fört och som kritiserats från andra håll. NPA-kritiken är dock viktig och vi kommer säkert att få anledning till att återkomma till problematiken, även med Callinicos-inlägg.

MF i maj 2012

Den internationella ekonomiska och politiska krisen har onekligen påskyndat en omfattande process av tydlig politisk radikaliserings, exempelvis Occupy-rörelsens inverkan under vintern 2011-2012. Men denna utveckling har inte tystat frågan om hur den radikala vänstern, som organiserad kraft, har kunnat svara på krisen. Sällan har denna berömda passus av Marx varit mer relevant: "Människan skapar sin egen historia, men de gör det inte efter egen vilja; de gör det under omständigheter de själva valet men under omständigheter som redan existerar, givna och förmedlade ur det förgångna. Traditionen från alla gångna generationer tynger som en mardröm de levandes hjärnor." Med andra ord, den radikala och revolutionära vänstern mötte krisen formad av sitt förflutna, som under de senaste decennierna handlat om nederlag och nedgång som bara delvis tempererats av ett begränsat och ofullständigt återuppvaknande sedan slutet av 1990-talet.

Detta förflutna bestämmer givetvis inte framtiden. Som den tidigare intervjun med Panos Garganas visar har Grekland, som upplevt krisen i hela dess tyngd, både bevittnat en radikaliserings av kampen mot åtstramningar och att krafterna till vänster om det socialliberala Pasok stärkts, inklusive koalitionen Antarsya längst ut till vänster. Men vi skulle bedra oss själva om vi trodde att bilden var enhetligt positiv. Mest allvarligt är att franska Nouveau Parti Anticapitaliste (NPA) går igenom en exceptionellt svår kris. Det är ingen tillfällighet att det inträffar när Frankrike går mot presidentval. De båda tidigare presidentvalskampanjerna, 2002 och 2007, kännetecknades av utmärkta insatser av Olivier Besancenot som kandidat för Ligue Communiste Révolutionnaire (LCR). Det var i efterdyningarna till kampanjen 2007 som NPA bildades 2009. LCR, vars historiska kärna spelat en nyckelrevolt under Majrevolten 1968, upplöstes och blev NPA, som inledningsvis drog till sig runt 10 000 medlemmar, ungefär tre gånger så mycket som *La Ligue*. Med den populära och värtalige Besancenot som språkrör såg NPA ut att bli den dominerande kraften till vänster om socialist- och kommunistpartiet (PS respektive PCF).

Läget kunde inte vara mycket annorlunda idag. Utåt har NPA marginaliserats av *Front de Gauche*, en koalition mellan PCF [franska kommunistpartiet] och Parti de Gauche, en

utbrytning ur socialistpartiet ledd av Jean-Luc Mélenchon. NPA:s presidentkandidat Philippe Poutou lyckades klara att samla in tillräckligt många signaturer för att så ställa upp i valet, men det är Mélenchons kampanj som det handlat om till vänster om socialistpartiet. Internt är NPA paralyserat av fraktionsstrider. Även om utvecklingen är beroende av exakt hur dåligt det kommer att gå för NPA i det kommande valet (i två omgångar, först presidentval och därefter parlamentsval) är det troligt att en betydande minoritet kommer att lämna organisationen och ansluta sig till Front de Gauche (en mindre grupp valde denna utväg redan efter NPA:s kongress i februari 2011). Och av allt att döma har partiet redan drabbats av en åderlåtning av medlemmar.

Det går knappast att överdriva det bakslag krisen inom NPA innebär för den revolutionära vänstern internationellt. Med sig in i NPA tog LCR det stolta arvet från 1968 med personer som Alain Krivine och den framlidne Daniel Bensaïd. I kraft av detta, och i egenskap av nyckelsektion inom Fjärde internationalen (FI) hade LCR ett politiskt inflytande långt bort om Frankrikes gränser, och även Europas. Dessutom väckte de inledande framgångarna för NPA enorma förhoppningar om att den revolutionära och radikala vänstern skulle stärkas av det. Vi inom SWP delade dessa förhoppningar. I slutet av en mycket vänskaplig debatt med François Sabado, en av arkitekterna bakom NPA, i dessa spalter skrev jag: ”Deras framgång kommer även att vara vår.” På samma sätt drabbar deras misslyckande också oss.

Men det är alltid nödvändigt att förstå varför misslyckanden inträffar. En av de nyckelfrågor revolutionära socialistiska organisationer som LCR och SWP har att tampas med är hur man ska undvika att hamna i den yttersta vänsterns ghetto och dra till oss en bredare krets, vilket oundvikligen sannolikt kommer att vara påverkad av någon form av reformism. Vi har haft våra egna problem i detta avseende. Under en kort men svindlande tid såg det ut som om NPA hade lyckats lösa denna speciella form av cirkelns kvadratur eftersom det var ett mycket bredare parti än LCR men ett som fortfarande baserades på ett i huvudsak revolutionärt program.

Det står nu klart att NPA inte klarat av att undvika den politiska tyngdlagen. Ju mer den interna krisen utvecklats, desto mer har partiet i själva verket sjunkit tillbaka till det som var LCR, men med ultravänsteristiska och sekteristiska fraktioner i högsätet i en utsträckning som aldrig var fallet förut. Det finns många orsaker till detta misslyckande, men det är möjligt att identifiera tre misstag som förts över från LCR till NPA. Den första är tendensen att avfärda de krafter som ockuperar utrymmet mellan LCR/NPA och socialistpartiet. Detta framstod mycket klart även innan NPA bildades under de fruktlösa försöken att nå enighet om en ”anti-liberal” enhetskandidat i samband med presidentvalet 2007 baserad på den framgångsrika kampanjen i folkomröstningen 2005 om den nya EU-konstitutionen men också närmare i tiden med NPA:s motvilja mot att ta sig an Front de Gauche.

Denna inställning beror mindre på sekteristiskt övermod (även om det funnits sådana inslag efter framgångarna för Besancenot i presidentvalen 2002 och 2007) än på rädslan för förvecklingar i relationerna med socialistpartiet. Ledande strateger inom NPA hade tagit starka intryck av erfarenheterna från center-vänsterregeringarna i Brasilien och Italien det gångna decenniet. I synnerhet som LCR då tvingats bryta med den brasilianska sektionen Democracia Socialista på grund av att man satt sig i Lulas socialliberala regering. Detta trauma gjorde förståeligt nog dessa kamrater ytterst misstänksamma mot allianser med politiska krafter som definierar sig som motståndare till nyliberalismen men behåller kontakter med vanliga socialdemokratiska partier. I fallet Front de Gauche har PCF en tradition av samarbete med socialistpartiet på såväl lokal som nationell nivå (i det senare fallet senast i Lionel Jospins katastrofala ”mångfaldsvänsterregering” mellan 1997 och 2002). Överenskommelser med Front de Gauche, hävdades det, skulle binda upp NPA till socialistpartiet.

Denna rädsla var rimlig: om socialistpartiets kandidat François Hollande vinner presidentvalet kommer kommunistpartiet att vara allvarligt frestat att sätta sig i alla slags regeringar han kan tänkas bilda. Men problemet med den försiktighet NPA därför iakttagit i sina relationer till resten av den radikala vänster är att man hamnar vid sidan av hur en omgruppering av vänstern sannolikt kommer att te sig i verkligheten. Reformismens fortsatta dominans inom arbetarrörelsen (och i själva verket också i andra motståndsrörelser mot nyliberalismen) innebär att framväxten av något verkligt hot mot de socialliberala partierna kräver en uppspjälkning av deras bas och, där det är möjligt, av deras organisationer också. Men en brytning med traditionell socialdemokrati innebär inte någon brytning med reformismen ideologiskt. Det innebär att revolutionärer måste hitta vägar för samarbete med personer som egentligen är socialdemokrater och som fortfarande kan tänka sig allianser med socialliberalerna. För att titta på det viktigaste exemplet, Oskar Lafontaines plan för Die Linke är att på nytt bygga upp en vänstersocialdemokratisk flygel i Tyskland och sedan använda den för att bilda en koalition med det socialliberala SPD på vänsterns villkor.

Att liera sig med sådana krafter innebär enorma risker. Men det gör det också att ignorera dem. Dessutom kan den revolutionära vänster utnyttja spänningar inom de reformistiska krafterna till vänster om traditionell socialliberalism. För att ta det aktuella franska exempel; PCF kan vara angeläget om att gå i koalition med socialistpartiet, men det är inte säkert att Mélenchon, som står för en egen version av Lafontaines projekt, är det. En revolutionär vänster som har som mål att aktivt bidra till att omskapa vänstern skulle kunna utnyttja sprickor av det slaget. Som läget nu är har NPA:s vägran att närma sig Front de Gauche, förutom Besancenots förslag om en enad antikapitalistisk kandidat i presidentvalet och som inte följdes upp av partiet, gett Mélenchon och PCF möjlighet att styra dagordningen och framställa sig själva som ivriga förespråkare för enhet inom vänstern – något som är oerhört tilltalande vilket vi erinrar oss från Respects glansdagar.

Som vi också lärt oss av de brittiska erfarenheterna (på båda sidor av gränsen) är valterräng något synnerligen besvärligt för revolutionärer – vid sidan av allt annat på grund av att systemet är uppbyggt för att motarbeta små, ”extremistiska”, partier. Därför hade kanske NPA:s bakslag i olika val inträffat hur som helst, men de har accentuerats av den andra svagheten i arvet från LCR. Den består i att partiet främst är synligt som en kollektiv kraft i samband med val. LCR överlevde den allmänna nedgången för yttersta vänstern på 1980- och 1990-talet delvis på grund av de exceptionella kvaliteterna hos medlemmar som var djupt rotade i vissa fackföreningar, arbetsplatser och lokala rörelser. Bildandet av NPA innebar att många fler nätverk av aktivister kom in i bilden.

Styrkan på basplanet kunde ha gjort det möjligt för NPA att ge sig in i enhetsfrontsinitiativ med Front de Gauche och socialistpartiet kring samhällelig och antirasistisk kamp – som är en mycket mer gynnsam terräng än val när det gäller att handskas med reformister. Engagemanget i att bygga verkliga rörelser kunde också ha hjälpt partiet att klara av valfällor. Det var i huvudsak så som SWP tog sig ur det hål som uppstått sedan Respect kollapsat 2007-2008. Medan Frankrike inte upplevt någon kamp mot åtstramningen i samma skala som på andra håll. Det blev en omfattande explosion kring pensionsfrågan hösten 2010 och att Front National vaknat upp igen under Marine Le Pen kunde ha blivit en viktig brännpunkt för antifascistiska kampanjer.

Problemet är bara att NPA:s politiska liv är inriktat på val. Det är något som varit fallet långt innan NPA bildades. Jag erinrar mig en LCR-medlem engagerad i kampen för en annan sorts globalisering som klagade över ledningens brist på intresse för rörelsen, trots att Frankrike var ett av de viktigaste centra för den. ”De bryr sig inte om något annat än val”, sade han. Problemet gäller mindre att man ramlat ner i elektoralism utan om att man lämnat den leninistiska synen på ett aktivt och ingripande parti. LCR var mycket interventionistiskt strax

efter att partiet bildats (under namnet Ligue Communiste) 1968: det förbjöds också efter att ha lett en attack på ett fascistmöte 1973. Men som svar på krisen för den revolutionära vänstern i slutet av 1970-talet gick LCR över till en mycket mer passiv hållning gentemot kampen.

Den hållningen – en överreaktion på de misstag *La Ligue* begått i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet då det funnits tendenser att själv vilja ersätta rörelserna – rättfärdigades med synen att politiska organisationer måste respektera ”de sociala rörelsernas autonomi”, som om fackföreningar och andra kampanjorganisationer på något vis skulle stå fria från ideologiska sammanstötningar eller politiska tendenser. Enskilda medlemmar av LCR och senare NPA kan spela en viktig roll i strejker, fackföreningar och anti-globaliseringsrörelser som Attac, men den politiska organisationen ville bara ytterst sällan föra samman dessa aktivister och hamra fram någon linje i en speciell fråga, än mindre tillföra deras kollektiva tyngd i någon aktion. Detta fick två negativa följder: för det första begränsade det LCR/NPA:s förmåga att prägla olika strider och rörelser; för det andra innebar det i praktiken att val (som det kryllar av i Frankrike – kommunalval, regionalval, presidentval, parlamentsval och Europaval) kom att stå i fokus för organisationen.

Detta bidrog sedan till att åstadkomma en permanent splittring mellan en ”majoritet” som i varje fall var enig om att hålla sig borta från resten av den radikala vänster som omtalats tidigare och en minoritet som tenderade att reducera LCR/NPA:s roll till att bidra till en bredare omgruppering av den radikala och reformistiska vänstern (i en del fall inklusive PCF och PS). Det ledde till en splittring i samband med att NPA bildades när Christian Picquet, den traditionelle talesmannen för högerflygeln inom LCR, ledde en utbrytning, Gauche Unitaire, som anslöt sig till Front de Gauche. Men den senares framgångar har utövat en ständig lockelse på delar av NPA med, som tidigare nämnts, en splittring i föl och en större i vardande med en grupp som redan agerar som en öppen fraktion, Gauche Anticapitaliste (GA).

Situationen har sedan skärpts av en tredje svaghet som NPA fått med sig från LCR, nämligen ett institutionaliserat fraktionsväsende internt. Det finns givetvis historiska meningsskiljaktigheter om hur man bäst organiserar den demokratiska centralismen. SWP har i över 40 år betonat att politiska meningsskiljaktigheter får utmynna i formellt organiserade fraktioner bara under perioder av intensiv debatt inför en partikongress. LCR och dess systemsektioner inom Fjärde internationalen har däremot länge hävdats rätten till permanenta tendenser. Inom LCR innebar det att interna diskussioner länge baserades på en permanent debatt mellan ”en majoritet”, som i sig var en koalition, och grupperingen runt Picquet.

Under perioden innan NPA bildades började denna relativt enkla polarisering falla sönder, delvis på grund av att anhängare till den gamla ”majoriteten” blivit missnöjda med vad de uppfattade som en alltför rigid hållning gentemot de som var för en ”anti-liberal” presidentkandidat 2007. Denna upplösningsprocess fortsatte inom NPA både på grund av att en växande minoritet började orientera sig mot Front de Gauche och på grund av att framväxten av ultravänsteristiska sekteristiska fraktioner gynnades av den ökade förlamningen. Vid NPA:s senaste kongress, i februari 2011, fanns fyra plattformar – den tidigare majoriteten, det som nu blivit Gauche Anticapitaliste och två sekteristiska grupper.

Jag närvarade vid denna kongress. Det finns olika politisk kultur inom den revolutionära vänstern men det var ändå en egendomlig upplevelse. De olika fraktionernas styrka gör att den interna debatten formas av deras synsätt. I många avseenden är det viktigaste inslaget omröstningarna om plattformarna före kongressen. De avgör styrkeförhållandena på kongressen. Kamrater inom Fjärde internationalen kritiserar emellanåt SWP:s interna sätt att fungera för att vara för homogent och dominerat av centralkommittén men särskilt på senare år har det ofta rått stor ovisshet om utgången av viktiga omröstningar på SWP:s kongresser.

Ett kraftfullt anförande kan få omröstningarna att svänga. Debatterna vid LCR:s och NPA:s kongresser har däremot något rituellt över sig där utgången är känd på förhand. Vid kongressen 2011 valdes Conseil National Politique, NPA:s ledande organ, genom att representanter för olika plattformar läste upp listor på vilka av deras anhängare som skulle ges vilka platser proportionellt mot deras andel vid medlemsomröstningen.

Även under bästa tänkbara läge utgör den sortens arrangemang ett hinder för verklig debatt där uppfattningar kan förändras på grund av argumentens tyngd. Men detta har inte varit NPA:s bästa tid. När ingen fraktion fått majoritet ligger fältet öppet för manövrerande och köpslående. Det har inte funnits någon sammanhängande majoritet beträffande de avgörande frågorna om valrörelserna 2011-2012, i stället har det förekommit uppgörelser mellan grupper från den gamla ”majoriteten” och den sekteristiska fraktionen för att lansera Potou som NPA:s kandidat i presidentvalet (Besancenot vägrade att ställa upp en tredje gång). Förslamningen förvärras av det eviga argumenterande kring vilken hållning man ska inta till Frankrikes betydande muslimska minoritet. Den nakna sanningen är att en betydande del av NPA:s medlemmar intar en reaktionär islamofobisk hållning till frågor som slöjorna. Den sortens medlemmar återfinns inom båda de stora grupperingarna, den tidigare majoriteten och Gauche Anticapitaliste, vilket gör frågan än svårare att lösa. Kongressen 2011 paralyserades av att man inte klarade av att fatta något beslut om under vilka förutsättningar NPA skulle kunna stödja kvinnliga slöjbärande kandidater.

Det hela har lett till en upplösningsprocess. Den gamla ”majoriteten”, som stöddes av de bästa av de tidigare aktivisterna inom LCR, har i själva verket fallit ihop. En del av de ledande medlemmarna där har anslutit sig till Gauche Anticapitaliste och med blicken riktad mot utgången. Tomrummet i NPA:s centrum har gett vänsteristerna ökad makt vilket i sin tur gör det än mer lockande för en del att närma sig Front de Gauche. Men att överge NPA är ingen mirakelmedicin. Front de Gauche domineras av kommunistpartiet, en organisation i sönderfall och helt igenom opportunistisk, och Mélenchon som är en socialdemokrat av traditionellt franskt snitt, starkt nationalistisk och med en islamofobisk inställning till slöjan och som stödde Natos intervention i Libyen. Det är därför osannolikt att Front de Gauche kan bli någon bekväm tillflyktsort för revolutionärer.

Denna melankoliska berättelse är inget att glädja sig åt för andra störmningar på yttersta vänsterkanten vid sidan av NPA och Fjärde internationalen. Vi i SWP har haft vår egen inre kris de senaste fem åren, en kris som tvingade oss att kritiskt omvärdera och omorganisera våra egna demokratiska metoder. Vi är således inte rätt personer att komma med någon retrospektiv dom över andra. De kritiska synpunkter som framförts här är sådant som vi framfört vid ett antal tillfällen under vår synnerligen vänskapliga dialog med kamraterna inom LCR och nu NPA. De har här framförts i en konstruktiv anda, för att underlätta den sorts debatt som kan förhindra nya bakslag av det slag NPA drabbats av.

Det är vidare viktigt att inse att krisen inom NPA enbart är en specifik variant på ett mer allmänt mönster. Sporrad av framväxten av en antikapitalistisk rörelse efter Seattle och Genua noterade den radikala vänstern i Europa allmänt en rad framsteg i början av 2000-talet. Idag handlar bilden i princip om stagnation eller tillbakagång, även om det finns undantag (framför allt Danmark och Grekland). Ibland har orsaken varit lokal – exempelvis har de Gröna i val gått om Die Linke på grund av den djupa kris som uppstod om kärnkraften i Tyskland efter Fukushima-katastrofen i februari 2011. Men ett återkommande problem är hur de revolutionära strömningar som normalt utgör den radikala vänsterns kärna ska kunna bryta sig ur sitt förflutna som smågruppsopposition utan att kapitulera för opportunisten. NPA har, i likhet med resten av oss, brottats med denna fråga.

Som redan konstaterats skulle ett sammanbrott för NPA att innebära en katastrof för hela den revolutionära vänstern internationellt. Vi måste hoppas på att det fortfarande går att undvika. NPA förfogar fortfarande över stora resurser – de utmärkta medlemmarna på båda sidor av den stora interna skiljelinjen, den goda tradition LCR stod för när det var som bäst och i Besancenots särställning som ledare för antikapitalistisk politik i Frankrike. Till detta måste adderas den enorma styrkan hos den franska arbetarrörelsen, en av de mest stridbara i Europa. Det ligger i intresset hos envar som slåss mot kapitalismen världen över att sådana tillgångar ska kunna hjälpa NPA att undvika det allra värsta.

Referenser

Callinicos, Alex, 2008, "Where is the Radical Left Going?", *International Socialism* 120, www.isj.org.uk/?id=484

Callinicos, Alex, 2009, "Revolutionary Paths: A reply to Panos Garganas and François Sabado", *International Socialism* 122, www.isj.org.uk/?id=538

Garganas, Panos, 2009, "The Radical Left: A Richer Mix", *International Socialism*, 121, www.isj.org.uk/?id=513

Godard, Denis, 2009, "The NPA: A Space for Rebuilding", *International Socialism*, 123, www.isj.org.uk/index.php4?id

Harman, Chris, 2008, "The Crisis in Respect", *International Socialism*, 117, www.isj.org.uk/index.php4?id=396

Marx, Karl, *The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte*, www.marxists.org/archive/mar...

Sabado, François, 2009, "Building the New Anti-capitalist Party", *International Socialism*, 121, www.isj.org.uk/?id=512

Översättning: Björn-Erik Rosin

Mer om NPA

[Ny period och nytt antikapitalistiskt parti](#). Samtal som 2008 (före bildandet av NPA)

[Vad vill det nya antikapitalistiska partiet i Frankrike?](#) (2009)

[Vad händer med det franska NPA?](#) (januari 2012)